

INESA SZULSKA

Laiko sužeisti: šiuolaikinė lietuvių literatūra

Zranieni przez czas: Współczesna literatura litewska, sudarė ir įvadą parašė Donata Mitaitė, Jūratė Sprindytė, vertė Izabela Korybut-Daszkiewicz, Joanna Tabor, Warszawa: Instytut Badań Literackich PAN Wydawnictwo, 2011, ISBN 978-8-3615-5240-6

Naujas straipsnių rinkinys *Laiko sužeisti: Šiuolaikinė lietuvių literatūra (Zranieni przez czas: Współczesna literatura litewska)* – tai įspūdingas kolektyvinio lietuvių literatūrologų darbo vaisius, kuris lenkų skaitytojams priartina kaimyninės šalies šiuolaikinės grožinės literatūros vystymosi kryptis. Šio projekto autoriai yra Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bei Vilniaus universiteto darbuotojai, pasižymintys reikšmingais mokslo darbais. Daugumą rinkinio straipsnių autoriai anksčiau publikavo Lietuvoje (monografijose, konferencijų pranešimų pagrindu leistuose straipsnių rinkiniuose ir mokslo žurnaluose *Acta litteraria comparativa*, *Literatūra*, *Lituanistica*), svarbu pastebėti autorių pastangas straipsnius pateikti taip, kad atitiktų lenkakalbio skaitytojo lūkesčius. Publikacijos leidimą finansavo Lietuvos Mokslo ir studijų fondas bei Lietuvos Mokslo taryba pagal Nacionalinę lituanistikos plėtros 2009–2015 m. programą.

Studija sudaryta iš *Įvado* ir penkiolikos literatūrologinių straipsnių, kurių privalumas yra tyrimų apimtis, analitinio žvilgsnio panoramiškumas ir metodologinių įrankių įvairovė. Tai lėmė savotišką akistatą su šiuolaikine grožine lietuvių literatūra, kurios pavidalą perteikia detali reprezentatyviausių poezijos, prozos, eseistikos ir dramos reiškinių analizė politinių ir visuomeninių permainų fone paskutiniaisiais XX a. dešimtmečiais ir XXI a. pradžios metais. Studija turėjo pateikti į akiratį skaitytojo, kurio šalis išgyvena panašų išsiveržimo į nepriklausomybę virsmą ir kritiškai peržiūri dar gyvą praeitį, taigi puiku, kad dauguma rinkinio straipsnių autorių iškėlė ir Vyslos šalies skaitytojui rūpimą problematiką (taip tarp kitų temų atsirado lenkiškų motyvų analizė lietuvių rašytojų kūryboje).

Leidinio redaktorės Donata Mitaitė ir Jūratė Sprindytė *Įvade* nušvietė visuomeninių lūkesčių ir rinkos reikalavimų, keliamų rašytojui, sandūrą, pabrėžė literatūros patiriamą estetinį sukrėtimą laisvės sąlygomis, kai sąmonę užtvindė naujovės iš Vakarų. Postkomunizmas ir postmodernizmas, du esminiai straipsnių terminai, apibūdina naujausią lietuvių literatūrą kaip eklektišką (įdomiausi reiškiniai: nestabili subjekto tapatybė, grotesko populiarumas, žanro ribų lakumas, lyrizmo nyksmas poezijoje, intertekstualumas, esė išsigalėjimas, stiliaus eksperimentai, tarp jų – persismelkę aukštosios ir masinės literatūros formų paribiai).

Leidinį atveriantis Aušros Jurgutienės straipsnis („Literatura regionalna w perspektywie historycznej“ // „Regioninės literatūros istorijos perspektyva“) drąsiai pasitinka iššūkį apibrėžti santykį tarp „literatūros ir ideologijos“, apibūdinti tautinį literatūros istorijos konceptą. Itin aktuali atrodo tyrinėtojos nuomonė apie būtinybę kuo skubiau (beje, ne tik Lietuvoje) panaudoti šiuolaikinius metodologinius tyrinėjimų įrankius, kurie pastūmės literatūrologus ieškoti platesnių nei tautinė vertybinių perspektyvų, skatinančių tyrinėti regioninius, tarpvalstybinius lyginamuosius modelius, tokius kaip LDK kultūrinis palikimas, bendra baltų ir estų patirtis, galų gale plačiausia iš pasiūlytų – Vidurio ir Rytų Europos civilizacinio paveldo bendrumo kategorija. Verta pabrėžti, kad mintis apie tyrinėjimų atvirumą Jurgutienės pasiūlyta forma siejasi su Varšuvos akademinės bendruomenės iniciatyvomis, jas kelia Vidurio ir Rytų Europos modernizmo dirbtuvės, veikiančios Varšuvos universiteto Polonistikos fakultete (XIX a. antrosios pusės literatūros ir kultūros skyriuje).

Dalios Satkauskytės straipsnyje „Nowy wizerunek poety, czyli jak się rodzą poeci we wspólnym Litwie“ // „Naujas poeto įvaizdis, arba kaip atsiranda poetai šiuolaikinėje Lietuvoje“ rasime savotišką pozicijų ir visuomeninių lūkesčių, keliamų literatūrai, žemėlapi. Autorė pasirinko itin įvairialypę tyrinėjimų medžiagą: apžvelgė literatūrą pasisakymus paskutiniaisiais XX a. dešimtmečiais apie šiuolaikinės lietuvių kultūros plėtotę, taip pat visuomeninių permainų panoramą, kuri atitinkamame metodologiniame fone (daugiausia pasitelkti teoriniai šiuolaikinės kultūros sociologijos įrankiai – Pierre'o Bourdieu ir kultūros semiotiko Jurijaus Lotmano) leidžia pažvelgti gilyn į literatūros tendencijų ir madų vystymosi procesą, šiuo metu vyraujančią Nemuno šalyje. Išvadose Satkauskytė susigundė apibūdinti lenkams dar nežinomos poetės Neringos Abrutytės įvaizdžio strategijas. Perdėtai detali poetės rinkinio *Iš pažintis* subjektyvumo analizė visgi lemia tam tikrą skaitytojo nepasitenkinimą – ar iš tiesų

aprašytas vienietinis atvejis atitinka stebimų permainų reprezentatyvumui keliamus reikalavimus?

Su ankstesniuolu turi sąsają Loretos Jakonytės straipsnis „Pisarz w społeczeństwie postsowieckim: kierunki autorefleksji“ // „Rašytojas postsovietinėje visuomenėje: saviinterpretacijų linkmės“ – ambicingas ir pavykęs bandymas plačiame sociologiniame kontekste apibrėžti vietą ir vaidmenį, kuriuos patys sau prisiskyrė lietuvių rašytojai paskutiniaisiais XX a. dešimtmečiais¹. Autorė nubrėžė rašytojams svarbiausių temų panoramą: rašytojo visuomeninio statuso permainingumą, pranašų eros saulėlydį, kliūtis veikti laisvosios rinkos sąlygomis, kūrybos deheroizavimo problemą ir sumenkusį literatūros statusą². Autorė atsižvelgė į įvairialypes sąlygas (visuomenės ir ekonomines permainas, laisvos rinkos diktatą, medijų įtaką), taip pat dėmesingai ištyrė permainų sudėtingumą, remdamasi įvairių kartų rašytojų nuomonėmis ir kūryba (Kornelijaus Platelio, Mindaugo Kvietkausko, Mariaus Ivaškevičiaus, Vytauto Bubnio, Rimanto Šavelio, Jurgio Kunčino, Juozo Erlicko).

Feministiniam diskursui ir moterų kūrybai straipsnį skyrė Solveiga Daugirdaitė, viena šios srities tyrinėjimų lyderių Lietuvoje. Straipsnyje „Literatura ko-biecka i jej odczytywanie“ // „Moterų literatūra ir jos skaitymas“ ji priartina ir apibūdina moterų keliamų svarbiausių temų skerspį, rašo apie Jolitą Skablauskaitę, Jurgą Ivanauskaitę³, Vandą Juknaitę, Bitę Vilimaite, Nijolę Miliauskaitę,

1 Iki šiol lenkų kultūrinėje spaudoje tik retsykiais pasirodydavo pastarųjų penkių dešimtmečių lietuvių rašytojų pasisakymų – žr. Kornelijus Platelis, Vladas Braziūnas, Birutė Jonuškaitė, Gintaras Grajauskas, Renata Šerelytė, Andrius Jakučiūnas, Marius Burokas, Agnė Žagrakalytė, „Lietuvių literatūra šiandien – anketa“ („Literatura litewska dziś – ankietą“), vertė Jolanta Jurkunas, *Dekada Literacka*, 2005, Nr. 2 (210), p. 14–33; Marius Ivaškevičius, „Ieškant skaitytojo europiečio: apie šiuolaikinę lietuvių literatūrą, o tiksliau apie jauno rašytojo gyvenimą, apie tai, kaip rašoma mažos tautos kalba ir kaip iš tokio rašymo pragyventi“ („W poszukiwaniu czytelnika-Europejczyka: o współczesnej literaturze litewskiej, a raczej o żywocie młodego pisarza, o tym, jak tworzy się w języku małego narodu i jak z takiego pisanía można się utrzymać“), vertė Jagoda Rogoża, *Tygodnik Powszechny*, Nr. 38, 2006, p. 14.

2 Verta pabrėžti, kad tai yra ypač aktuali tema ir prie Vyslos, gyvai diskutuojama lenkų spaudos puslapiuose, plg. Piotro Bratkowskio straipsnį „Rašytojai parašėse“ („Pisarze na marginesie“), *Newsweek*, Nr. 26, 2009, p. 72–76, kuris sukėlė rimtą viešą diskusiją, joje dalyvavo ir rašytojas Jerzy Pilchas.

3 Aptariant J. Ivanauskaitės recepciją, ypač skandalą dėl romano *Ragana ir lietūs*, šia problematika suinteresuotam skaitytojui būtų pravertusi bibliografinė nuoroda į romano fragmentų vertimą: Jurga Ivanauskaitė, *Czarownica i deszcz (Ragana ir lietūs)*, [fragmentas], iš lietuvių kalbos vertė Teresa Dalecka, in: *Sen Mendoga: Antologia literatury litewskiej lat dziewięćdziesiątych*,

Zitą Čepaitę, Birutę Jonuškaitę, Renatą Šerelytę, Laurą Sintiją Černiauskaitę, kaip kontekstą įveda lenkų skaitytojui naujas pavardes – Onės Baliukonės, Tautvydos Marcinkevičiūtės, Ugnės Barauskaitės, Dalios Jazukevičiūtės. Autorė pateikė reprezentatyvią permainų, kurios įvyko romano, esė srityje, fakto literatūroje, apžvalgą ir ją papildė trumpa lietuvių feministinės kritikos istorija (Viktorijos Daujotytės studija *Parašyta moterų*). Daugirdaitės tyrimai, manau, turėtų sudominti šiuo metu Lenkijoje populiarių *gender studies* atstovus.

Susisteminti šiuolaikinės lietuvių poezijos vystymosi tendencijas pabandė Brigita Speičytė straipsnyje „Niepoetycka sztukawiersza: kierunki w litewskiej poezji postsowieckiej“ // „Nepoetinis eilėraščio menas: posovietinės lietuvių poezijos linkmės“⁴. Didelį įspūdį daro aptariamos tematikos įvairiapusiškumas – tyrėjos susidomėjimas aprėpia ir poezijos populiarumo fenomeną, ir jos suvokimo problemas, literatūrines madas bei bandymus trauktis į prozą (Sigito Parulskio *casus*), taip pat išaugusį susidomėjimą antilyrine poetika ir depoetizacijos bangą (Parulskis, almanacho *Svetimi* autoriai, Algimantas Mackus). Mokslininkė taip pat aptaria naracinės poezijos specifiką, remdamasi Gintaro Grajausko, Rimanto Kmitos, Agnės Žagrakalytės, Indrės Valantinaitės poezijos subjekto, kalbos ir kultūrinės simbolikos vertinimu. Be abejonės, lenkų skaitytojui atradimu taps Tomo S. Butkaus (slapyvardis Slombas) *Generuotos kalbos mutacija* ir Manto Gimžausko (rinkinys *Šamanas*) knyginiai projektai, gražiai įgyvendinantys šiuolaikiškai sumanyto atviro kūrinio pradus, griaušančius įsisenėjusius skaitymo įpročius. Ir šiame straipsnyje kalbama apie įvaizdžio kūrimą Neringos Abrutytės poezijoje, tačiau šįsyk kaip apie procesų, kurie atsiranda šiuolaikinėje lietuvių populariojoje kultūroje ir leidybos rinkoje, iliustraciją.

Lietuvių dramaturgijos tyrinėtoja Aušra Martišiūtė („Nowy dramat litewki: eksperymenty formalne w sztukach Sigitasa Parulskisa“ // „Naujoji lietuvių drama: formos eksperimentai Sigito Parulskio pjesėse“) detaliai aptaria Parulskio pjesių sėkmę permainų, kurias pastaraisiais dešimtmečiais patyrė lietuvių teatras, fone – ypač naujų išraiškos formų ieškojimų, formalių eksperimentų

sudarė Alicja Rybalko, vertė Biruta Markuza Białostocka ir kiti, Warszawa: Książka i Wiedza, 2001, p. 258–272.

4 Šį straipsnį galima vertinti kaip naujausios lietuvių literatūros apžvalgos, kurią pradėjo Mindaugas Kvietkauskas, tęsinį „Pędząc przez tunel czasu: nowe kierunki w literaturze litewskiej“ // „Lekiant laiko tuneliu: naujos kryptys lietuvių literatūroje“, vertė Zuzanna Mrozikowa, *Literatura na świecie*, 2005, Nr. 1–2, p. 323–337.

ir paveldėtų temų srityse (tautos istorija, lietuvių mentalitetas). Turtinga išvalgų kūrinių analizė ir teatro evoliucijos apmąstymai neabejotinai turi sudominti tuos, kurie mėgsta ambicingesnį šiuolaikinį europietišką teatrą. Jam lenkų žiūrovai priskiria ir lietuvių teatrą, tai patvirtina pripažinimas, kurio Lenkijos scenose sulaukia režisierių Rimo Tumino, Oskaro Koršunovo kartkartėmis statomi Sigito Parulskio spektakliai.

Kritinių sintezuojančių tekstų grupei priklauso ir Elenos Baliutytės straipsnis „Formy samoświadomości w litewskiej literaturze dokumentu osobistego“ // „Savimonės formos lietuvių dokumentinėje literatūroje“, pristatantis kryptis, kuriomis vystosi tarpinė literatūros zona – fikcinė literatūra ir literatūros paribio tekstai (dienoraščiai, autobiografijos, dokumentinės apybraižos). Tyrinėtoja, be kitų, remiasi Jono Meko dienoraščiais, šiurpinančiais Dalios Grinkevičiūtės lagerių dienoraščiais ir Antrojo pasaulinio karo bei pokario miškinų atsiminimais, autobiografiniais Eduardo Mieželaičio tekstais. Atskirų autobiografiškumu paženklintų tekstų analizė iškalbingai liudija apie kelių pastarojo pusės amžiaus kūrėjų kartų patirtį, šioje analizėje gausu pastebėjimų, kaip sunku vienareikšmiškai vertinti sovietmečio mentaliteto palikimą Lietuvoje.

Du rinkinio straipsniai skirti lietuvių-lenkų komparatyvistiniams tyrinėjimams, konkrečiai – imagologinėms analizėms. Pirmojo autorius yra lietuvių-lenkų literatūrinių ryšių tyrinėjimų srities lyderis Algis Kalėda. Jo straipsnis „Wymiary literackiego akwatorium Wilna. Prolegomena“ // „Vilniaus literatūrinio akvatoriumo matmenys. Prolegomenai“ susijęs su literatūrinėmis ir kultūrinėmis vandens motyvų reikšmėmis (daugiausia Neries ir Vilnelės) lietuvių ir lenkų literatūrose. O antrasis – Loretos Mačianskaitės (monografijos apie garsų Antano Škėmos romaną *Balta drobulė* autorės)⁵ straipsnis „Nawiązania do polskości w twórczości Antanasa Škėmy: kompleksy, stereotypy, utopie, projekty“ // „Lenkiškumo ženklai Antano Škėmos kūryboje: kompleksai, stereotipai, utopijos, projektai“ novatoriškai pristato ypač įdomų ambivalentišką šio rašytojo (*nota bene*, gimusio Lodzėje) santykį su lenkiškumu ir su šiuo susijusiais stereotipais. Belineka puoselėti viltį, kad išmone suspindėjusi temos analizė paskatins lenkų skaitytojus susidomėti vienu labiausiai vertinamų XX a. lietuvių emigracinės literatūros reprezentantų, ypač jo romanu *Balta drobulė*, kuris vis dar laukia vertėjų ir leidyklų.

5 Loreta Mačianskaitė, *Antano Škėmos „Balta drobulė“: Pasaulis ir diskursas*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998.

Siauresnės tematikos etiudams priskirtinas Imeldos Vedrickaitės straipsnis „Groteska w litewskiej powieści“ // „Groteskas lietuvių romane“, kuriame autorė apžvelgia ir interpretuoja literatūrines grotesko apraiškas, nutolusias bene šimtmečio intervalu (pradedant Igno Šeinių tarpukario romanu – iki kultinių Ričardo Gavelio kūrinių, Sigitos Parulskio ir Andriaus Jakučiūno prozos). Tyrinėtoja seka grotesko formų pasirodymą turinio ir kompozicijos lygmenyse, kur kai kurioms interpretacijoms atitaria įvairių epochų lenkų literatūros balsai (Jano Potockio, Witoldo Gombrowicziaus, Jerzy Pilcho kūryba). Šalia rašytojų, kurie sąmoningai taikė meninę deformaciją (Balys Sruoga, Jurgis Savickis, Antanas Škėma), atsiduria mažiau aki-vaizdūs, tačiau pažintine prasme juolab vertingesni Vedrickaitės pastebėti grotesko pasireišimo „židiniai“ (biografiniai romanai, parašyti po Antrojo pasaulinio karo, dienoraščiai ar socializmo epochos kūriniai). Analizė leidžia pažvelgti iš naujos perspektyvos ir į lietuvių socialistinio realizmo literatūrą, kurioje tokie rašytojai kaip Juozas Baltušis ir Vytautas Martinkus pasirodo kaip tarpinės grandys, lėmusios vėlesnę Jurgio Kunčino ir Ramūno Kasparavičiaus pasakiškojo postmoderno eksploziją. Stipriausiai groteskas pasireiškia Gavelio miesto romanuose, kuriuose formos eksperimentą, neretai pasiekiantį absurdo ribas, grindžia erdvė (miesto – Inferno – labirinto)⁶ bei, kaip tai nutinka Sauliaus Tomo Kondroto prozoje, formuojamos alternatyvios universalios parabolės pagal maištingai perkurtą mito struktūrą.

Jūratės Sprindytės straipsnis „Marius Ivaškevičius – reinterpreting mitów narodowych“ // „Marius Ivaškevičius – tautinių mitų perkūrėjas“ užpildo savotišką spragą, atsiradusią dėl šio jaunosios kartos prozininko, publicisto ir eseisto, garsėjančio ir prie Vyslos krantų, nepakankamos recepcijos ir kritinio vertinimo Lenkijoje. Iki šio straipsnio lenkai neturėjo tokios sintezuojančios, žanrine įvairove pasižyminčios Ivaškevičiaus kūrybos prezentacijos, kokią pasiūlė Sprindytė (smulkioji proza, romanų *Istorija nuo debesies* ir *Žali* problematika, dramos). Skaitytojas čia taip pat suras kritišką dramos *Mistras* aptarimą (ši pjesė priartina Adomo Mickevičiaus ir Andrzejiaus Towiańskiego gyvenimo Paryžiuje laikotarpį, drama jau išversta į lenkų kalbą)⁷. Tarp dalykiškai vertingų Sprindytės pastebė-

6 Išnašose derėtų į bibliografines nuorodas įterpti verstus į lenkų kalbą Lietuvoje kultinio miesto romano *Vilniaus pokeris* fragmentus: Ričardas Gavelis, *Vilniaus pokeris* [fragmentas], vertė Alicja Rybałko, *Tygiel Kultury*, 1999, Nr. 10–12, p. 122–127; Ričardas Gavelis, *Vilniaus pokeris* [fragmentas], vertė Alicja Rybałko, *Krasnogruda*, 2001, Nr. 14, p. 111–116.

7 Marius Ivaškevičius, *Mistrz*, vertė Małgorzata Litwinowicz-Drożdździel, *Dialog*, 2011, Nr. 6, p. 54–101.

jimų galima būtų paminėti keletą smulkesnių – garsioji pjesė *Madagaskaras* sužavėjo taip pat ir lenkų žiūrovus tarptautinių teatro festivalių „Kontaktas“ (2005) ir „Naujasis kalba kalbomis“ (2008) metu. Į aptariamą straipsnį, deja, prasibrovė keletas netikslumų: tekste ir pavardžių rodyklėje klaidingai pateiktas dvikalbio lenkų-lietuvių modernisto vardas (vietoj Albin Herbaczewski turi būti Józef Albin Herbaczewski), be to, kitos Ivaškevičiaus pjesės pavadinimą *Malys* į lenkų kalbą Alicja Rybałko išvertė *Mały* (tai yra tiksliau nei siūlytas *Małysz*, kurstantis nereikalingas asociacijas su lenkų slidininko–šuolininko pavarde)⁸.

Savo ruožtu Donatos Mitaitės straipsnį apie vietą ir vaidmenį, kurie teko Josifui Brodskiiui Tomo Venclovos poezijos kontekste („Josif Brodski w poezji Tomasa Venclovy“ // „Josifas Brodskis Tomo Venclovos poezijoje“), galima vertinti kaip reikšmingą papildymą kitos, lenkų leidybos rinkoje naujos, pozicijos – *Grįžimai į Lietuvą*, kurioje didis rusų poetas ne kartą pasirodo susijęs bičiuliškais ir kūrybiniais ryšiais su Venclova ir Czesławu Miłoszu⁹.

O štai Kęstutis Nastopka kreipiasi į lietuvių raštijos ištakas – epistoliarinį kunigaikščio Gedimino palikimą, jo laiškus popiežiui Jonui XXII ir pirkliams iš Vakarų Europos („Listy Giedymina: wymiar historyczny i literacki“ // „Gedimino laišakai: istorinės ir literatūrinės reikšmės“). Kritiko atlikta detali komunikacinio sluoksnio analizė atidengia kalbos strategiją – manipuliacijos retoriniais įrankiais sritį adresanto–adresato jungtyje ir kartu išryškina užuominų ervdes politiniame, istoriniame, mito diskurse. Straipsnio išvados veda į literatūrą – pasirodo, kad literatūriniai Gedimino laiškų aidai XX a. sustiprino itin skirtingų poetų suvokimą: Kazio Bradūno, Gedimino Jokimaičio, Juditos Vaičiūnaitės.

Dalia Striogaitė straipsnyje „Proza, której czas nie pokona“ // „Proza, kurios neįveikia laikas“ apmąsto Icchoko Mero prozos palikimą. Rašytojas, stebuklingai išgelbėtas iš Holokausto pragaro, rašantis ir lietuviškai, atkakliai gina savo dvilypę tapatybę. Meras (gimęs 1934), nors priklauso vyriausiajai pristaatomų autorių kartai, laikomas naujausios lietuvių literatūros kūrėju, jo kūrybą autorė visapusiškai įvertino tiek idėjų, tiek meninių sprendimų lygmenimis.

Rinkinį užbaigia Regimanto Tamošaičio straipsnis „Znaki apokaliptyczne w powieściach Ričardasa Gavelisa“ // „Apokaliptiniai ženklai Ričardo Gavelio romanuose“, pristatantis rašytojo kūrybos apžvalgą XX a. 50-ųjų metų rašytojų

8 Žr. Marius Ivaškevičius, *Mały*, vertė Alicja Rybałko, *Kartki*, 2001, Nr. 2 (24), p. 60–67.

9 Palyginti Czesław Miłosz, Tomas Venclova, *Powroty do Litwy*, parinko ir parengė Barbara Toruńczyk; bendradarbiavo Mikołaj Nowak-Rogoziński, Warszawa: Zeszyty Literackie, 2011.

kartos fone¹⁰. Svarbu, kad daug dėmesio straipsnio autorius skyrė tiems kūriniais, kurių visumą ar fragmentus pažįsta lenkų skaitytojai (*Jauno žmogaus memuarai, Vilniaus pokeris*¹¹), analizę išplėtęs ir kitų Vilniaus ciklo romanų komentarais.

Malonu, kad šio rinkinio vertėjos yra Varšuvos universiteto baltistikos absolventės Izabela Korybut-Daszkiewicz ir Joanna Tabor, taip pat gausiai vertėjiančios šiuolaikinę grožinę lietuvių literatūrą. Jų vertimai pasižymi stilistiškai skaidria lenkų kalba, akivaizdus rūpestis kokybiškai parengti leidinį (abiejomis kalbomis pateikti literatūros kūrinių pavadinimus, pridėti parankias vertėjų išnašas ir atidžiai perskaityti korektūrą). Deja, į kai kurias vertimo vietas galima būtų pažvelgti kritiškiau, į akį krenta keletą kartų paliktos išnašos originalo kalba¹², minint kūrinių publikacijas lenkų kalba ne visuomet pateiktos vertėjų pavardės¹³. Be to, jau išverstų į lenkų kalbą kūrinių pavadinimus patartina pateikti taip, kaip jie įsitvirtino skaitytojų atmintyje, pavyzdžiui, vietoje Vandos Juknaitės *Stiklo šalies* vertimo *Kraj ze szkła* derėtų versti *Szklana kraina*, kaip tai anksčiau buvo išversta Małgorzatos Kasner¹⁴, negana to, vertime išlaikytos lietuviškų pavardžių formos nepasiteisina Karolinos Proniewskos atveju, kuri poeziją publikavo tik lenkų kalba. Blogiau, kad kai kurie vertimai gali ir suklaidinti skaitytoją – pavyzdžiui, Sigito Parulskio pjesės *Laukinė moteris* pavadinimas buvo išverstas kaip *Dzika kobieta* (psl. 110), tačiau ši monodrama 2009–2010 m. Varšuvos teatre „Bajka“ vaidinta kaip *Kobieta pierwotna*¹⁵.

10 Regimanto Tamošaičio straipsnis yra vienas iš kol kas negausių lenkiškai skelbtų kritinių nuomonių apie Gavelio kūrybą, jis pratęsia anksčiau lenkų kalba Lietuvoje publikuotus Teresos Daleckos tyrinėjimus. Žr. Teresa Dalecka, „Próba odczytania Wilna (na podstawie powieści Ričardasa Gavelisa ‚Wileński poker‘“ („Bandymas išskaityti Vilnių (Ričardo Gavelio romano ‚Vilniaus pokeris‘ pagrindu“), *Acta litteraria comparativa*, 2009, Nr. 4, p. 203–215.

11 Platesniam akiračiui būtų pravertę šalia Joannos Tabor vertimų išvardinti ir ankstesnius Alicjos Rybałko *Vilniaus pokerio* fragmentų vertimus, skelbtus „lietuviškos“ tematikos lenkų kultūrinėje spaudoje (*Tygiel Kultury*, 1999, Nr. 10–12; *Krasnogruda*, 2001, Nr. 14).

12 Žr. išnašas rinkinyje: 26 (p. 33), 12 (p. 142), 17 (p. 146), 18 (p. 147).

13 Rimčiausi prasilenkimai: klaidingai išverstas Jono Biliūno novelės „Kliudžiau“ pavadinimas (vietoje „Trukdžiau“ turėtų būti „Pataikiau“, p. 66), panašiai Laimono Tapino darbo pavadinimas „Imk, klajokli, žibintą vilties“ (vietoje „Imk, klajokli, švyturį vilties“ (p. 145) geriau vartoti „deglą“).

14 Vanda Juknaitė, *Szklana kraina* [fragmentas], vertė Małgorzata Kasner, in: *Sen Mendoga*, p. 192–202.

15 Kai kuriuose straipsniuose pasitaiko pačių autorių nepastebėtų netikslumų, kurių vėliau nepatikrino korektorės (smulkios klaidelės lietuviškuose kūrinių pavadinimuose, nepamirėta studijos redaktoriaus ar bendraautorius pavardė, diakritinių ženklelių nepaisymas latviškuo-

Vertinant leidinio visumą, pateikiančią pastarųjų kelių dešimtmečių kompetetingą šiuolaikinės lietuvių literatūros vystymosi tendencijų apžvalgą, verta pabrėžti, kad į skaitytojo rankas pateko ilgai laukta knyga, reikšminga Lenkijos akademinei bendruomenei (lietuvių filologijos ir artimų jai humanitarinių krypčių studentams bei dėstytojams), ji yra būtina šiuolaikinės Vidurio ir Rytų Europos literatūros tyrinėtojams ir pagaliau pasiekiamą kiekvienam, kuris domisi šiuolaikine lietuvių literatūra.

Iš lenkų kalbos vertė Imelda Vedrickaitė

se kūrinių pavadinimuose). Rekomenduotina, kad pavardžių rodyklėje kai kurių rašytojų vardai ir pavardės būtų pateiktos dviem kalbomis (pvz., K. Proniewskos, J. A. Herbaczewskio).